

TIJDSCHRIFT VOOR NOTARISSEN

19^e JAARGANG

— DECEMBER 1955 —

N^r 12

INHOUD :

W. DELVA. — Over de juridische natuur van de bruidschat-huwelijksgift.

Rechtspraak.

Testament. — I. Algemeen legaat. — Uitdelen van sommen door algemene legataris, ingevolge mondelinge opdrachten van testamentmaker, brengt geen nietigheid van testament mede. — II. Aanvaarding van bijzonder legaat, zonder voorbehoud, uit handen van algemene legataris, betekent impliciete erkenning van testament (Ber. Gent, 29 oktober 1955).

Notaris. — Tuchtmaatregel. — Begrip tuchtfout (B. Rb. Kortrijk, 10 november 1955).

Wetgeving. — Belastingen (Rechtstreekse). — Oorlogsschade. — Registratie.

Mededelingen. — Erfenisrechten. Achtereenvolgende overdrachten.

Notariaat.

Alfabetische Inhoudstafel.

OVER DE JURIDISCHE NATUUR VAN DE BRUIDSCHAT-HUWELIJKSGIFT.

1. Het begrip bruidschat is, zoals gekend, een zeer confuus begrip, aangezien het in ons rechtsbestel verschillende betekenissen heeft.

In de algemeen gangbare zin van het woord wordt door de bruidschat verstaan : de goederen die hetzij door de ouders en/of bloedverwanten, hetzij door vrienden en/of kennissen — in één woord : door derden — geschonken zijn geworden aan de aanstaande echtgenoten of aan een hunner — meestal aan de vrouw — ter begunstiging van het voorgenomen huwelijk.

De bruidschat is alsdan een werkelijke huwelijksgift (zie de vertaalde versie van de artt. 1438, 1439 en 1440 B.W.), die nochtans, wanneer zij aan de man wordt vermaakt, niet de naam krijgt van bruidschat.

In deze betekenis van het woord is de bruidschat dan een ware schenking, vermits zij ten kosteloze titel wordt belegd ; belegging die een onbetwistbaar facultatief karakter heeft.

1. Het facultatief karakter van de belegging in hoofde van de ouders.

2. In ons recht zijn de ouders niet verplicht aan hun kinderen een bruidschat te bezorgen.

Art. 204 B.W., dat in dit opzicht formeel is aangezien het aan het kind iedere rechtsvordering tegen zijn vader en moeder ontzegt tot het bekomen van een stand door huwelijksgift of op een andere wijze, beantwoordt volkomen aan het gewoonterecht (« ne dote qui ne veut » ; zie P o t h i e r , *Traité de la communauté*, n°s 644 tot en met 646).

3. Doch over het algemeen wordt aangenomen dat, indien de belegging van een bruidschat niet verplichtend is en dus ook niet als een burgerlijke verbintenis kan aangezien worden, deze belegging niettemin *voor de ouders een natuurlijke verbintenis* uitmaakt waarvan *de uitvoering als een verschuldigde betaling* moet worden beschouwd. (L a u r e n t , XII, n° 355, XVII, n° 18 en XXI, n° 315 ; K l u y s k e n s , *Personen- en familierecht*, n° 331, *De verbintenissen*, n° 2, *Het huwelijkscontract*, n° 15 ; D e P a g e e t D e k k e r s , VIII, n° 403, lit. B., blz. 502 tekst en noot 116, met daarnaast de meer genuanceerde stelling in X, n° 78 ; A u b r y e t R a u , par E s m e i n , VII, par. 500, tekst en noot 4 ; P l a n i o l par R i p e r t , III, n° 853 ; P l a n i o l , R i p e r t e t N a s t , VIII, n° 115 ; J o s s e r a n d , III, n° 413 ; C o l i n e t C a p i t a n t , par J u l l i o t d e l a M o r a n d i è r e , III, n° 152 ; B a u d r y - L a c a n t i n e r i e , *Le Courtois et Surville*, I, n° 216 ; Verbr. 9 nov. 1855, Pas. 1856-I-65 ; id. 8 mei 1890, Pas. 1890-I-197 ; Brussel, 4 feb. 1884, Pas. 1884-II-401 ; Luik, 18 juni 1902, P.P. 1902, 1082 ; id. 8 mei 1930, B.J. 1931, k. 114 ; Cass. fr. req. 14 juni 1827, S. 1827-1-474 ; id. 30 juli 1900, D.P. 1901-1-502 ; id. 5 mei 1902, D.P. 1902-1-220 ; Poitiers, 26 april 1923, D.P. 1923-2-121 met becritiserende noot S a v a t i e r ; Aix, 29 nov. 1938, D.H. 1939, 157. — *Contra* : J . D a b i n , noot onder Luik, 3 april 1947, in *Rev. crit. jur. belge*, 1948, 81 ; A . R o d i è r e e t P . P o n t , I, n° 96 ; H u c , II, n° 196, VIII, n° 6 ; Montpellier, 16 dec. 1901, D.P. 1907-2-241 met becritiserende noot C a p i t a n t , S. 1905-2-185 met noot H é m a r d ; Paris, 22 dec. 1924, *Gaz. Pal.* 1925, nr. 24 jan.).

Deze opvatting is de traditionele, want zij slaat terug op de zienswijze van de juristen van het gewoonterecht. Trouwens, de tekst van art. 204 B.W. is klaarblijkelijk ontleend aan P o t h i e r ' s *Traité de la communauté*, n° 646, waarin de auteur de stelling van de natuurlijke verbintenis voorstaat (zie ook R i c a r d , *Donations entre vifs*, I, n° 1107). Ze volgt t.a. impliciet uit de combinatie van de artt. 203 en 204 B.W..

De geciteerde auteurs zitten nochtans gewrongen met een moeilijk probleem dat er hen toe noopt te verklaren, dat hun zienswijze niet mag worden opgevat naar de letter, en ook niet in al haar volledige konsekventies mag worden doorgedreven. De absolute opvatting van de bruidschat als natuurlijke verbintenis van de ouders zou tot tegenstrijdigheid leiden, aangezien zulks in de belegging van de bruidschat het karakter van schenking zou aantasten : immers, inbreng en inkorting zouden niet mogelijk zijn.

4. Om aan die moeilijkheid te ontsnappen werd een stelling verdedigd die voorhoudt, dat de belegging van een bruidschat door vader en moeder eigenlijk tot grondslag heeft een werkelijke verplichting tot levensonderhoud (alleszins dan wanneer de bruidschat niet als kapitaal zou zijn belegd, maar wel onder de vorm van een lijfrente of als een vruchtgebruik). De bruidschat zou het karakter hebben van een onderhoudsgeld (zie S a v a t i e r , noot onder D.P. 1923-2-121 ; H é m a r d , noot onder S. 1905-2-185).

Maar dit is onjuist. In feite overschrijdt de bruidschat gewoonlijk de behoeften van het begiftigd kind en zijn gezin ; en in rechte bestaat er anderzijds een werkelijke burgerlijke verbintenis zo de behoefte op levensonderhoud zich laat gevoelen (art. 205 B.W.).

5. Een andere stelling houdt voor, dat er hier geen noodzakelijke tegenstrijdigheid bestaat tussen het beginsel van een natuurlijke verbintenis en dat van de schenking, omdat het aan te nemen is dat het begiftigingsinzicht kan samengaan met een werkelijke morele verplichting : namelijk zedelijk verplicht te zijn ten titel van natuurlijke verbintenis tot een begiftiging (zie C a p i t a n t , noot onder D.P. 1907-2-241) ; des te meer dat zowel de natuurlijke verbintenis als de zedelijke verbintenis een morele achtergrond hebben waarvan alleen de sterkte verschilt (P l a n i o l , R i p e r t e t N a s t , VIII, n° 115). Ofwel nog zou er geen tegenstrijdigheid bestaan omdat de ouders niet de natuurlijke plicht hebben het ene kind boven het andere te bevoordeligen, vermits er gelijkheid moet bestaan tussen alle kinderen ; wat inbreng noodzakelijk maakt

(tenzij er begiftigingsinzicht mocht zijn met vrijstelling), en zodat er dan ook geen aantasting van het voorbehouden gedeelte mag toegelaten worden. Hetgeen er toe doet besluiten, dat de belegging van een bruidschat als natuurlijke verbintenis slechts bestaat in een voorschot op erfenis ten gunste van het kind dat huwt (K l u y s - k e n s , Het huwelijkscontract, n° 16, 1° in fine ; P l a n i o l , par R i p e r t , III, n° 853, noot 1).

Doch wie ziet niet in dat, waar ook in die opvattingen inbreng en inkorting van de bij bruidschat belegde goederen blijven bestaan, het zuiver karakter van schenking aan een bruidschat niet kan ontzegd worden ; hetgeen alle idee van natuurlijke verbintenis uitsluit.

6. Nog een andere mening laat gelden, dat het idee van de bruidschat-natuurlijke verbintenis slechts zou gelden als technisch procédé ter rechtvaardiging van de billijke solutie die aan zekere kwesties dient gegeven te worden (D e P a g e e t D e k k e r s , X, n° 78).

Doch dergelijke argumentatie kan bezwaarlijk opgaan, omdat een procédé of middel nooit de rechtstreekse grondslag noch rechtvaardiging kan uitmaken van een bepaald recht.

7. Voor de oplossing van het probleem meen ik navolgende opvatting te mogen vooropzetten.

De door de ouders belegde bruidschat is wel degelijk een natuurlijke verbintenis in hun hoofde, aangezien dergelijke belegging heel wat meer is dan een loutere zedelijke verbintenis : het is immers een morele verbintenis met morele afdwingbaarheid geladen (voor dit idee — exigibilité morale — maar dan in negatieve zin beantwoord ten aanzien van de belegging van de bruidschat, zie : J . D a b i n , noot onder Luik, 3 april 1947, Rev. crit. jur. belge, 1948, 81, vooral op blz. 87 v.v.).

Doch alleen wat de normale betaalkracht van de ouders overtreft — en dus zeker wanneer het beschikbaar gedeelte overschreden wordt — is in deze belegging als een zuivere schenking te aanzien, zodat hieromtrent de principes in zake inbreng (behoudens uitzonderlijke gevallen) en inkorting toepasselijk blijven. Immers, de artt. 851 en 1090 B.W., die uitdrukkelijk de inbreng en inkorting van de huwelijks giften voorzien, laten zonder de minste twijfel verstaan dat ze enkel het geval regelen van de bruidschat als zuivere schenking (zie ook de zienswijze van C o l i n e t C a p i - t a n t , par J u l l i o t d e l a M o r a n d i è r e , III, n° 153).

8. Die vaststelling, dat de belegging van een bruidschat in hoofde van de ouders een natuurlijke verbintenis is, is van zeer groot practisch belang.

Vooreerst, omdat de belofte van de ouders, een bruidschat te zullen bezorgen, dan een burgerlijke schuld is, en dat de vrijwillige uitvoering van deze belofte het karakter heeft van een betaling waaromtrent er geen sprake kan zijn van terugvordering van het onverschuldigde (art. 1235, al. 2 B.W. ; Verbr., 8 mei 1890, Pas. 1890-I-197 ; Luik, 18 juni 1902, P.P. 1902, 1082 ; Rb. Gent, 22 mei 1935, Pas. 1936-III-115).

Verder hoofdzakelijk, omdat de belegging van een bruidschat als natuurlijke verbintenis beschouwd vrijgesteld is van de voorwaarden vereist voor de gewone schenkingen (Aubry et Rau, par Esmein, VII, par. 500, noot 6 ; Planiol, par Ripert, III, n° 853 ; Luik 18 juni 1902, gec. ; Brussel, 4 feb. 1884, Pas. 1884-II-401). Zo is de belegging geldig gedaan, alhoewel ze in strijd met art. 931 B.W. niet vastgesteld is bij authentieke notariële doch enkel bij een onderhandse akte (Kluysskens, Het huwelijkscontract, n° 16 ; De Page et Dekkers, X, n° 78, 3°, a ; Luik, 19 dec. 1850, Pas. 1851-II-197 ; Gent, 14 juli 1854, Pas. 1854-II-281 ; Aix, 29 nov. 1938, D.H. 1939, 157 ; Montpellier, 22 dec. 1932, S. 1934-2-55, met noot Géný) ; doch op voorwaarde van duidelijk bepaald te zijn in de akte, omdat er anders onzeker voorwerp zou zijn (Planiol, par Ripert, II, n° 853 ; Aubry et Rau, par Esmein, VII, par. 500, noot 5 ; en zie hiervoor ook Cass. fr. civ. 18 feb. 1852, D.P. 1852-1-88). Ze zou zelfs geldig verricht kunnen zijn mondeling, doch dan stelt zich de kwestie van het bewijs, waaromtrent het gemeen recht toepasselijk zou zijn (Luik, 18 juni 1902).

Vervolgens, omdat de belegging van een bruidschat gedaan bij nietig huwelijkscontract gebeurlijk nog zou kunnen gelden als zijnde geldig verricht bij onderhands geschrift mits getekend te zijn door al de partijen-contractanten (art. 68 O.W. op het notariaat en art. 1318 B.W. ; zie ook Planiol, Ripert et Nast, VIII, n° 114. — *Contra* : Bastia, 13 dec. 1949, J.C.P. 1950-II-ed. G. n° 5839, met noot Savatier). Doch op voorwaarde 1) dat de bruidschat dan bestaat in tegenwoordige goederen, want wanneer ze in toekomstige goederen zou bestaan moet de belegging om geldig te zijn noodzakelijk bij geldig huwelijkscontract geschieden (art. 1082 B.W.) en zou de nietigheid van deze solemnele authentieke akte noodzakelijk de nietigheid medebrengen van de beleg-

ging van de bruidschat die in die solemnele vorm moest geschieden (P l a n i o l, R i p e r t e t N a s t, op. et loc. cit.), en 2) dat het een nietig huwelijkscontract betreft en niet een onbestaanbaar bij gebrek aan ondertekening door de notaris, want in dit geval bestaat zelfs geen nietige authentieke akte en kan ze dan ook niet als onderhandse akte gelden (W. Delva, Organieke wetten van het notariaat, blz. 104) —alleen zou er gebeurlijk een begin van schriftelijk bewijs kunnen voorhanden zijn, zodat het bewijs door vermoedens zou kunnen toegelaten worden (Poitiers, 26 april 1923, D.P. 1923-2-121). Voor de belegging daarentegen van tegenwoordige goederen is geen de minste solemniteit vereist.

Tenslotte, omdat hetgeen normaal kon betaald worden als bruidschat, ook ten aanzien van het begiftigd kind dient aangezien te worden als zijnde onder bezwarende titel vermaakt. Hetgeen de schuldeisers van de begiftiger, die de Pauliaanse vordering zouden willen inspannen tegen de begiftigende ouder, verplicht het bedrog van het begiftigd kind te bewijzen.

9. Het weze terloops aangestipt dat, volgens de gangbare zienswijze van rechtspraak en rechtsleer, de natuurlijke verbintenis tot het beleggen van een bruidschat alleen bestaat in hoofde van de ouders, en dus niet van andere familieleden (zie expliciet : D e P a g e e t D e k k e r s, VIII, n° 4 tekst en noot 1, n° 403, litt. A. en B, blz. 501 en 502, blz. 504, tekst en noot 123 ; S c h i c k s e t V a n i s t e r b e e k, IV, n° 725, al. 3 ; en practisch alle auteurs impliciet. — *Contra* : Rb. Brussel, 24 juni 1903, Pas. 1904-III-11, bevestigd in beroep, doch met nadrukkelijke verwerping van het argument van de natuurlijke verbintenis ; Luik, 3 april 1947, Rev. crit. jur. belge, 1948, blz. 81, met noot J. D a b i n).

Men is het daarbij absoluut eens om aan te nemen, dat in hoofde van andere personen die een bruidschat zouden bezorgen aan de aanstaande echtgenoten er van geen natuurlijke verbintenis kan gesproken worden : dergelijke belegging is dan een zuivere schenking.

II. Het karakter van schenking.

10. Het lijdt geen de minste twijfel dat, in acht genomen de restrictie waarvan hoger gewag (zie sub. 3-7), de belegging van een bruidschat anders, naar het wezen, een werkelijke schenking is.

Het is een schenking hetzij van tegenwoordige hetzij van toekomstige goederen — en in dit laatste geval moet de belegging

noodzakelijk gebeuren bij huwelijkscontract, overeenkomstig art. 1082 B.W.).

Inderdaad, de bestemming die het geschonkene moet krijgen — namelijk een bijdrage te zijn tot het dekken van de huwelijkslasten — neemt in hoofde van de begiftiger het kosteloos karakter niet weg (Planiol, Ripert et Nast, VIII, n° 113).

Het volstaat trouwens de artikelen 947, 1081 en volgende, als-ook art. 1422 B.W. te lezen om overtuigd te zijn dat het karakter van schenking wel degelijk vaststaat.

11. Het eerste belangrijk gevolg hiervan bestaat in de verplichting tot inbreng in de gevallen van erfopvolging ab intestato ; wat gebruikt werd om aan een van de medeërfgenen een stand te verschaffen, moet worden ingebracht (art. 851 B.W.).

Doch wanneer het de belegging van een bruidschat betreft die door de ouders werd verricht, is het mijn mening dat het imperatieve van de beschikking van art. 851 B.W. slechts bestaat ten aanzien van hetgeen vermaakt is geworden boven hetgeen in hun normale betaalkracht lag (zie supra, sub 7 en 8) ; in tegenstelling tot de doctrine en rechtspraak die het principe van de inbreng absoluut achten.

Er zal nochtans van inbreng hoegenaamd geen sprake zijn, wanneer het begiftigde kind de bruidschat ontving met vrijstelling van inbreng (art. 843 B.W. ; Cass. fr. civ. 8 feb. 1898, D.P., 1899-1-265) ; ook niet, wanneer de bruidschat in de vorm van een pensioen werd belegd, vermits de uitkeringen hier krachtens hun natuur zelf tot verbruik bestemd zijn (argument : art. 856 B.W. ; Kluykens, Het huwelijkscontract, n° 16, 3° kl. t. in fine ; De Page et Dekkers, X, n° 92, b, n° 100, 2° en VIII, n°s 403, A, 407 en 1409, IX, n° 1238) ; en tenslotte evenmin in het geval voorzien door art. 1573, al. 1 B.W., indien de man reeds onvermogen was en geen ambacht of beroep had toen de vader voor zijn dochter aanbrengst deed van een huwelijksgoed : zij is slechts gehouden in de nalatenschap van haar vader inbreng te doen van de rechtsvordering tot teruggave van het huwelijksgoed die zij heeft tegen de nalatenschap van haar man (het is als een sanctie te aanzien voor de ouder die in dergelijke omstandigheden de bruidschat belegde die fataal zou verspild worden).

12. Het tweede zeer belangrijk gevolg van het karakter van schenking eigen aan de belegging van de bruidschat, is de mogelijkheid tot inkorting. Inderdaad, de schenkingen aan de echtgeno-

ten gedaan bij huwelijkscontract kunnen bij het openvallen van de erfenis van de schenker verminderd worden tot op het aandeel waarover de wet toeliet te beschikken (art. 1090 B.W.). Iedere beschikking om niet moet immers worden aangerekend op het beschikbaar gedeelte.

De enige uitzondering die hier op bestaat is het geval van de bruidschat die onder de vorm van een pensioen of rente is uitgekeerd (arg. : art. 856 B.W. ; zie *De Page et Dekkers*, X, n° 101 in fine, en VIII, n°s 403, A, 407 en 1499).

13. Bovendien zal de belegging van de bruidschat kunnen herroepen worden, hetgeen ook met een gewone schenking het geval zou kunnen zijn, doch enkel en alleen in speciale gevallen die de wetgever hieromtrent voorzien heeft.

Zo is de huwelijksgift herroepbaar wegens niet vervulling van de voorwaarden waaronder ze vermaakt is geworden (art. 954 B.W.) ; ze is het ook door de geboorte van een kind in het gezin van de begiftiger nadat de begiftiging door hem werd gedaan, behoudens indien de begiftigingen gedaan werden door de bloedverwanten in opgaande linie (art. 960 B.W.).

Er is van herroeping nochtans geen sprake, in geval van ondankbaarheid van de begiftigde echtgenoot (art. 959 B.W.).

Terecht mag gezegd worden dat de herroeping eerder een zeldzame gebeurtenis zal zijn.

W. DELVA,

Docent a. d. Universiteit te Gent.

Rechtspraak

Testament. — I. Algemeen legaat. — Uitdelen van sommen door algemene legataris, ingevolge mondelinge opdrachten van testamentmaker, brengt geen nietigheid van testament mede. — **II. Aanvaarding van bijzonder legaat. zonder voorbehoud, uit handen van algemene legataris, betekent impliciete erkenning van testament.**

I. Het feit dat de algemene legataris, ingevolge mondelinge opdrachten van de testamentmaker, aan derden sommen uitbetaalt die ongeveer de helft van de nalatenschap opslorpen, is geen reden om het testament nietig te verklaren.